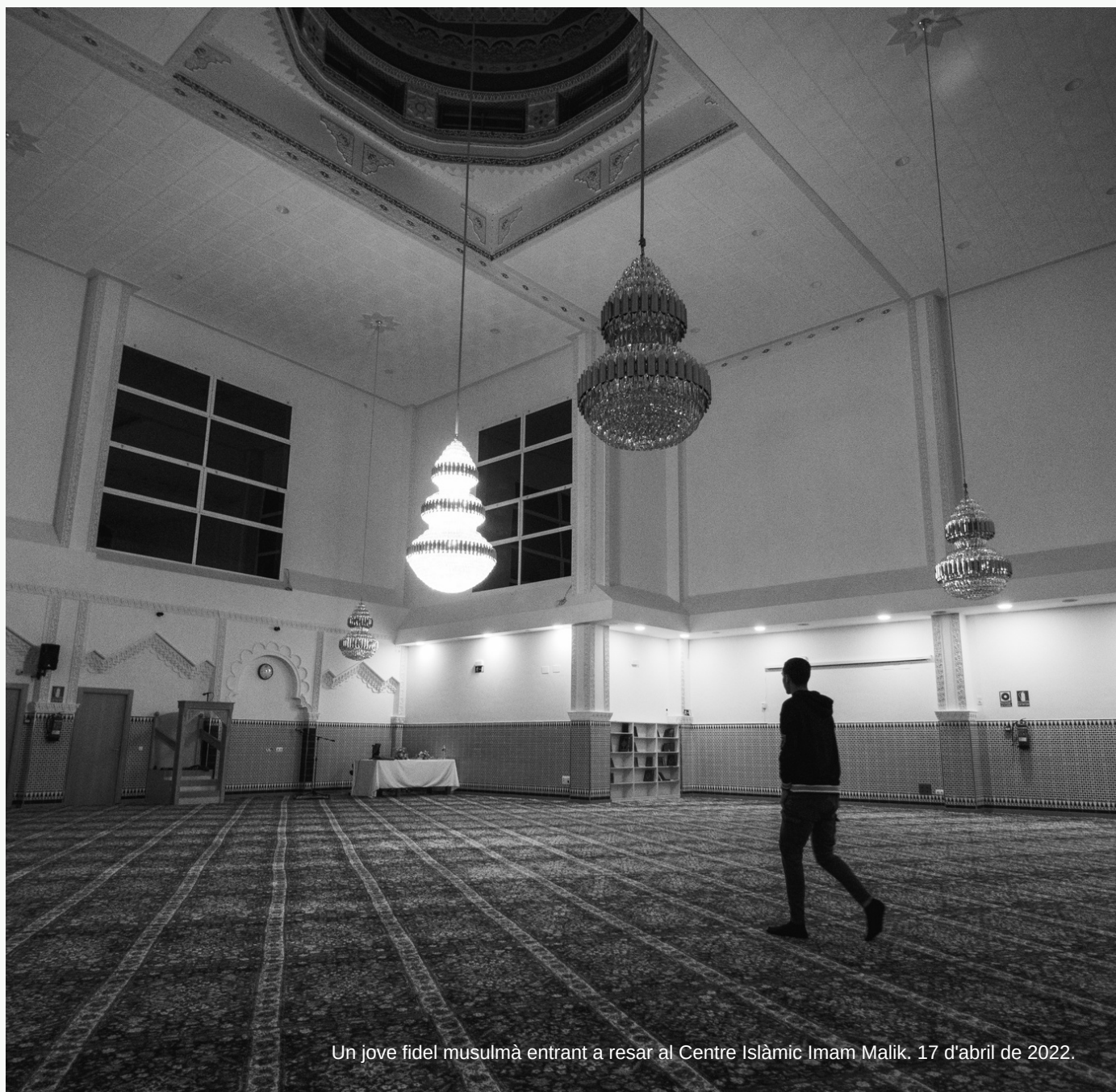

U N S A L T

A

L ' E S P I R I T U A L I T A T

DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA DE LA
DIVERSITAT RELIGIOSA A SALT

Un jove fidel musulmà entrant a resar al Centre Islàmic Imam Malik. 17 d'abril de 2022.

AUTOR: ÁLVARO CIUDAD
TUTORA: LAURA FANALS GUBAU

TREBALL DE FINAL DE GRAU
GRAU DE PUBLICITAT I RELACIONS PÚBLIQUES
CURS 2021-2022

Resum

Durant les últimes dècades, la localitat de Salt, situada a la comarca del Gironès, s'ha convertit en una de les poblacions amb major diversitat d'orígens del territori català. Amb aquests fluxos migratoris han arribat també una sèrie de pràctiques espirituals que, amb el temps, han arribat a conviure dins la població, i conformen avui dia un prisma religiós que transforma la localitat en un entorn socioculturalment ric.

Aquest treball exposa els processos a partir dels quals s'ha dut a terme el primer projecte fotogràfic documental en què es mostren les quatre religions principals del poble l'any 2022: el cristianisme catòlic, el cristianisme evangèlic, l'islam i el sikhisme. Per fer-ho s'ha treballat mitjançant una metodologia etnogràfica amb la participació de l'autor en les celebracions religioses, així com realitzant entrevistes als líders de cada confessió religiosa, amb l'objectiu de documentar a través de la imatge i contribuir la convivència interreligiosa dins la localitat.

Paraules Clau: Fotografia documental, narrativa social, diversitat religiosa, Salt, multiculturalitat.

Abstract

In recent decades, the town of Salt, located in the Gironès region, has become one of the municipalities with the most diversity of origins in Catalonia. With these migratory flows have also arrived a series of religious practices that, over time, have come to coexist within the population, and today form a spiritual environment that has transformed the town into a socioculturally rich place.

The following document seeks to expose the processes by which the first photographic documentary project showing the four main religions of the town in 2022 has been done, documenting Catholic Christianity, Evangelical Christianity, Islam, and Sikhism. It has been carried out through an ethnographic perspective with the participation of the author in religious celebrations, as well as interviewing the leaders of each religious denomination, with the aim of documenting and contributing to interreligious coexistence within the locality.

Keywords: Documentary photography, social storytelling, religious diversity, Salt, multiculturality.

Agraïments

En primer lloc, voldria agrair el suport donat per la meva família, la meva parella i les meves amistats més properes durant aquest projecte, durant el qual el dubte i la incertesa han estat factors molt presents. Sense aquests suports hauria estat molt més difícil continuar endavant. També volia agrair l'esforç, el temps i la dedicació de la meva tutora, la Laura Fanals, qui ha cregut en el projecte des del primer moment, i m'ha ajudat en tot el que ha pogut per portar-ho endavant, fossin quines fossin les circumstàncies.

L'existència d'aquest projecte no seria possible sense la confiança i el suport de les confessions religioses amb què s'ha treballat, i, per tant, voldria agrair la seva ajuda a la comunitat catòlica de Salt, la comunitat evangèlica de Salt, la comunitat musulmana de Salt i, finalment, a la comunitat sikh de Salt.

Poder fotografiar dins els centres de culte ha estat possible gràcies a la confiança i col·laboració dels líders religiosos, i, per tant, m'agradaria agrair al mossèn Jordi Callejón, el pastor Andrés Pérez, l'imam Abdessamad el Amrani, i el pare sikh Bahadur Singh per la seva bona predisposició.

Contactar i comunicar-se amb aquestes comunitats no hauria estat possible sense totes les persones que m'han facilitat l'accés, o s'han involucrat d'alguna forma per tal que el projecte pogués tirar endavant. És per això que m'agradaria agrair-li el seu esforç, paciència i comprensió a en Yassin Aloui, la Marta Carrilero, l'Adama Konteh, en Rony López, l'Oussama Nassiri, la Lizzette Velásquez i en Gurpreet Singh.

Aquest ha estat un projecte de molts canvis, i el procés per fer-lo ha involucrat també persones vinculades de l'entorn de la religió, la creativitat o la fotografia, les quals han aportat perspectives diferents i idees que han acabat enriquint el projecte. Entre moltes altres persones, m'agradaria agrair la seva contribució al projecte a en Sergio Edo, l'Alex Mas, en Cesc Muns, en Carles Palacio i en Claudi Valentí.

Índex

1. Introducció	5
2. Especificacions / requeriments del peticionari	6
3. Antecedents / Estat de la Qüestió.....	7
3.1 La realitat socioreligiosa de Salt.....	7
3.2 Les quatre religions fotografiades	8
3.3 Rellevància pública de les religions de Salt	9
3.4 La fotografia social i documental com a eina narrativa	10
3.5 Referents fotogràfics del projecte.....	11
4. Metodologia.	12
4.1 Intencionalitat del projecte i introducció als ambients religiosos	12
4.2 Entrevistes als líders religiosos de Salt.....	14
4.3 Material emprat per realitzar les fotografies	14
4.4 Tractament i selecció de les imatges	15
5. Resultats.	16
5.1 Mostra de fotografies.....	16
5.2 Condicionants del projecte	20
5.3 Resultats de les entrevistes als líders religiosos.....	21
5.4 Futura exposició i publicació de les imatges	22
6. Conclusions.	23
Bibliografia.	25

Annexos

1. Fotografies del projecte	3
1.1 Església catòlica	3
1.2 Església Evangèlica	19
1.3 Islam	34
1.4 Sikhisme	50
2. L'acord amb Azahara	68
3. Entrevistes als líders religiosos	71
3.1 Entrevista al mossèn Jordi Callejón	71
3.2 Entrevista al pastor Andrés Pérez	77
3.3 Entrevista a l'imam Abdessamad el Amrani	81
4. Contingut extra	84

4.1 Abans i després	84
4.2 Fulls de contacte	88
4.3 Vídeo recopilació "rere la càmera"	92
4.4 Full de consentiment informat	93

Índex de gràfics

GRÀFIC 1 - Mapa religió de Catalunya	8
--	---

Índex d'imatges

Imatge 1 - Església catòlica	18
Imatge 2 - Església evangèlica	18
Imatge 3 - Islam	19
Imatge 4 - Sikhisme	19

1. Introducció

Essent un jove saltenc de vint-i-un anys, la multiculturalitat ha estat sempre un factor present a la meua vida, i conuiu amb multitud de religions i orígens ha format part de l'educació que m'ha fet ser qui soc. Des de ben petit he vist com l'origen o la pràctica religiosa dels veïns de Salt ha estat un tema discutit pràcticament sempre que es parlava del poble, i molts cops he trobat diferències entre les perspectives d'altres persones i les meves pròpies vivències. Així doncs, aquesta varietat d'opinions i experiències m'han portat a plantejar-me durant molt temps en quina posició em trobava jo com individu, així com quin era el plantejament més objectiu envers la realitat sociocultural de la localitat.

L'abril de 2018 es va celebrar la festa sikh del Nagar Kirtan a Salt (Gurudwara Sikh Kalgidhar Sahib, Girona, 2018), una de les celebracions més importants dins el sikhisme, durant la qual es realitza una rua per commemorar el naixement de Guru Nanak Dev Ji, el fundador de la religió; davant aquesta festivitat, els sikhs emplenen per un matí el poble de color, música i moviment. Vaig fer algunes fotografies amb el mòbil, que vaig compartir més tard al meu perfil d'Instagram, i la meua sorpresa va arribar quan moltes persones em van respondre impactades de saber que aquest tipus de festivitats es feien també a Salt. Tot i que personalment no havia presenciat mai aquesta celebració al poble, sí que em trobava fins aleshores força «acostumat» a viure amb multitud de festivitats diferents o poc conegudes a la cultura occidental. Aquesta circumstància em va motivar a voler saber més sobre les celebracions que involucraven els creients del poble.

Aquesta situació em va servir per trencar la visió homogènia que tenia fins aleshores d'un lloc tan religiosament divers com Salt, i entendre la riquesa multicultural que el poble té, i adonar-me de com poc positivament vista estava aquesta per una majoria de la població. Des d'aleshores feia un temps que pensava en com poder dur a terme aquest projecte, i quan va ser acceptat com a tema de TFG vaig veure que aquesta seria segurament la meua millor oportunitat per fer-ho.

L'enfocament triat per dur a terme aquest projecte ha estat el de buscar documentar a través de la fotografia la diversitat religiosa existent a Salt en l'actualitat, així com de quines formes es viu aquesta, i com afecta la situació social del poble.

Per fer-ho, en primera instància s'ha realitzat una recerca per tal d'exposar la situació actual en què es troba Salt, mostrant l'actual mapa socioreligiós de la localitat i la seva història prèvia. Dins aquest marc teòric, s'exposen les diferents religions documentades al projecte, així com les seves principals característiques i la seva rellevància dins la població;

seguidament s'estableix la definició de fotografia documental o social, modalitat que vertebrava la tasca fotogràfica duta a terme, i s'esmenten els principals referents fotogràfics per aquest projecte. En la metodologia es troben detallats tots els processos i decisions tècniques i burocràtiques dutes a terme pel projecte, des de la tria de la metodologia etnogràfica, la introducció del projecte a les confessions religioses, la proposta d'entrevistes qualitatives als líders religiosos i, per la part tècnica, el material fotogràfic i el programari amb què s'han fet les fotografies, així com els criteris utilitzats per la selecció final de les imatges.

S'han incorporat una curta sèrie de fotografies a l'apartat de resultats, així com quina perspectiva de futur resta pel projecte en l'actualitat. La resta de fotografies estan als annexos, on s'inclouen 30 imatges de cada religió treballada, amb explicacions adherides per comprendre millor què s'ha fotografiat en cada cas.

2. Especificacions / requeriments del peticionari

En un inici, el setembre de 2021 es va contactar l'Associació Azahara, una organització catalana centrada en la innovació social i la cooperació al desenvolupament, amb seus a Salt, Girona i Barcelona, per tal d'elaborar conjuntament el projecte i fer una exposició fotogràfica que mostri la diversitat religiosa a Salt. Essent un equip de persones que coneixen i treballen el territori sobre el qual es fonamenta aquest estudi, es va contactar Azahara per tal que funcionés com un pont a través del qual arribar a les entitats religioses i els seus líders, així com permetre una comunicació més fluida durant el procés fotogràfic.

El contacte amb Azahara va continuar durant els següents mesos del projecte, però la comunicació va dificultar-se progressivament, fins al punt en què, la segona setmana de maig de 2022, l'associació va comunicar que, per motius interns, no podria donar suport a aquest projecte, i, per tant, no s'establiria com peticionària d'aquest.

Davant la falta de resposta per part d'Azahara, paral·lelament s'havien establert relacions amb la Casa de Cultura Les Bernardes de Salt, així com la Revista de Girona, per una futura exposició i un reportatge respectivament, aconseguint així dues institucions per les quals poder realitzar el projecte. Les accions a dur a terme amb aquestes dues entitats es troben més detallades a l'apartat de resultats. La comunicació amb Azahara continua, i l'Associació encara està interessada en l'acord plantejat i en el projecte, per tant, es continuarà treballant per poder dur-ho a terme quan sigui possible.

3. Antecedents / Estat de la Qüestió.

3.1 La realitat socioreligiosa de Salt

Tot i que en l'actualitat és coneguda com a Salt, la vila que avui està situada entre Sant Gregori, Bescanó, Vilablareix i Girona té els seus orígens a l'edat mitjana, trobant la primera referència a aquesta dins documents datats l'any 834, quan es coneixia la vila com Salto (Història de Salt - TotSalt, s. d.). Aquesta petita població va continuar essent un grup de cases properes a la sèquia Monar durant bona part dels següents segles. Al segle XIX es va iniciar la seva expansió amb la instal·lació de diverses fàbriques tèxtils, procés que es va allargar fins ben entrat el segle XX (Associació Catalana de municipis: Salt, s. d.).

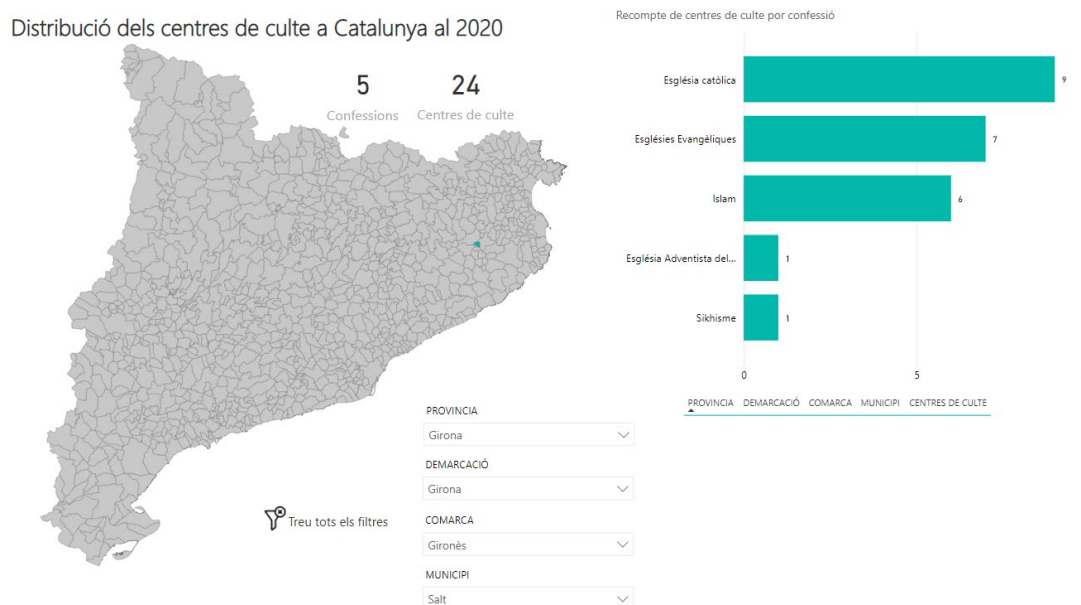
Com moltes altres poblacions de Catalunya, Salt va veure la seva població augmentada durant el segle XX, amb les onades migratòries de gent que venia a treballar que van produir els canvis socials i demogràfics del segle passat (La Xarxa, 2007). El poble va viure dos grans moments de canvi amb només quaranta anys de diferència: la dècada dels seixanta, quan a Salt va arribar un gruix important de persones provinents de la zona sud d'Espanya; i l'inici del segle XXI, quan durant la primera dècada d'aquest es va augmentar la població de la localitat en més de deu mil persones, d'origens principalment africans i llatinoamericans (Molinero, 2020).

Amb tots aquests moviments, en només cinquanta anys la població de Salt va passar de 7.000 a 30.000 habitants, convertint així la localitat en la més densament poblada de les comarques gironines, amb 4.840 persones per km² el 2021 (Idescat, 2021). Segons l'Idescat, dels 32.330 habitants que té el poble en l'actualitat, un 38,54% (12.421 persones) tenen nacionalitat estrangera, provinents principalment de les següents regions del món: Àfrica, Amèrica Central i Nord i, en tercer lloc, Àsia i Oceania, destacant Marroc, Hondures, Gàmbia i Mali com els principals països d'origen dels fluxos migratoris. Aquest percentatge va veure el seu major creixement durant la primera dècada d'aquest segle, amb un descens després de la crisi financera del 2008, tornant a escalar a partir de l'any 2016 i a un nou descens en l'actualitat, arran possiblement de la pandèmia de la COVID-19 i les dificultats que aquesta ha portat al moviment internacional.

Amb l'arribada de la immigració estrangera, Salt s'omple llavors de noves celebracions, tradicions i idees, així com de creences: l'espectre religiós del poble passa d'un cristianisme catòlic pràcticament absolut a una major diversitat religiosa i cultural en un temps relativament curt. Actualment, a Salt conviuen cinc principals confessions religioses, les quals tenen en total 24 centres de culte, segons les dades de 2020 del Mapa Religiós de Catalunya (Mapa religiós de Catalunya. Departament de Justícia, 2020), elaborat per la Generalitat:

GRÀFIC 1- Mapa religions de Catalunya

Distribució dels centres de Culte a Salt l'any 2020. / Departament de Justícia

Segons el Mapa, a Salt hi ha nou centres de culte catòlics, set d'evangèlics, sis d'islàmics, un de l'Església Adventista i un temple sikh. Aquest treball s'ha centrat en les quatre religions que tenen més transcendència social al poble: l'Església catòlica, l'Església evangèlica, l'islam i el sikhisme.

3.2 Les quatre religions fotografiades

En primer lloc, l'Església catòlica és una de les religions més extenses del món, amb més de dos mil anys d'història al darrere i aproximadament 1.345 milions de catòlics registrats arreu del món en l'actualitat (Campisi, 2021).

Aquesta doctrina monoteïsta es fonamenta en difondre l'Evangelí de Jesucrist, així com tots els valors que d'aquest en sorgeixen; es troba institucionalment construïda entorn la figura del papa (Església catòlica, s. d.), i defensa el manteniment de la successió apostòlica, establint Roma sobre totes les altres diòcesis del món. És, de les religions presents a Salt, la que té major arrelament a Espanya, tant en l'àmbit social com històric. Dins de Salt, l'Església catòlica és, i ha estat històricament, la religió principal de la localitat, la qual avui dia disposa de 9 centres de culte pels seus fidels.

Seguidament, es troba l'Església evangèlica, la qual engloba totes les formes d'entendre la Reforma Protestant (Semán & Viotti, 2018). Aquesta fe també monoteïsta es fonamenta en basar l'autoritat religiosa en els textos sagrats, amb la Bíblia com a referent principal; és

aquesta derivació de poder on discerneix de l'Església catòlica, que centra la seva acció al voltant dels Apòstols. Avui en dia al món trobem aproximadament uns 660 milions d'evangèlics (Protestante digital, 2020), essent Àsia el continent on aquesta fe es troba més representada.

A Salt, però, la fe evangèlica es troba principalment professada per persones d'origens americans, de la zona centre i sud del continent, així com alguns fidels provinents de zones concretes d'Àfrica, segons explica el pastor Andrés Pérez del Centre Evangèlic de Salt. Avui dia, els evangèlics compten a Salt amb 7 centres de culte diferents on poder processar la seva fe.

L'Islam és una de les religions amb major nombre de fidels del món contemporani, amb més de 1.800 milions de creients arreu del món (Naím, 2019). Aquesta és, com les dues esglésies prèviament esmentades, una religió monoteista, que en aquest cas segueix les paraules del profeta Mahoma, recollides al llibre sagrat de la doctrina: l'Alcorà (Jiménez & Cortés, s. d.).

La fe musulmana es fonamenta en respectar i seguir els cinc pilars de la religió: l'oració ritual diària, la professió de la fe, el dejú durant el mes del Ramadà, l'almoïna i la peregrinació a la Meca almenys un cop durant el temps de vida (Islamic Relief España, 2022).

A Salt, l'Islam juga un paper important dins la processó de la fe individual al poble, a causa de l'alt percentatge d'immigració africana provinent de països on aquesta és la religió principal. Dins la localitat, els musulmans compten amb sis centres de culte on poder resar.

La quarta religió treballada durant aquest projecte és el sikhisme, que actualment és la fe de més de 24 milions de persones arreu del món (Heat, s. d.), principalment localitzades a Índia, Estats Units, Gran Bretanya i el Canadà (Gosh, 2021). Aquesta doctrina monoteista es fonamenta al voltant dels ensenyaments del Guru Nanak (Sàpiens, 2018), així com dels deu gurus del Panjab al segle XV, tots predicant la paraula de Déu, anomenat Ek Onkar (Discover Sikhism, 2022).

Els sikhs practiquen la seva fe al gurdwara, el seu lloc de culte i celebracions arreu del món. En el cas de Salt, el sikhisme és una religió que compta només amb un centre de culte, el qual permet professar la seva religió no només als sikhs del poble, sinó també als que viuen a Girona i pobles propers, ja que és l'únic gurdwara de què disposa la zona.

3.3 Rellevància pública de les religions de Salt

La presència de Salt en l'àmbit mediàtic ha estat habitualment quelcom complicada, i les religions sempre han estat present dins d'aquest debat, especialment des d'un prisma polèmic. Sovint s'han convertit en un dels principals focus d'atenció dels mitjans, tot i que no

de forma equitativa, focalitzant-se l'atenció durant molt de temps de forma especialment intensa en la religió musulmana.

Un dels casos més polèmics relacionats amb la religió musulmana va ser la proposta d'expulsió per part de la policia a un dels seus líders religiosos més importants del poble, Mohamed Attaouil, qui va estar acusat d'estar vinculat amb moviments salafistes (Santos, 2018), del qual els mitjans es van fer un ampli ressò.

Les altres tres religions tractades tenen, en referència a l'àmbit de Salt, una repercussió mediàtica menor, exceptuant articles esporàdics sobre pràctiques dins el centre de culte (Vilà, 2009), discussions públiques (Nadal, 2011), o celebracions que generen cert rebombori al poble (Diari de Girona, 2016).

Després de cercar als principals diaris digitals locals, com TotSalt, mostres o concursos territorials especialitzats en fotografia, i havent consultat amb fotògrafs del territori, es va poder confirmar que la majoria de mirades sobre les religions a Salt s'havien fet amb una perspectiva negativa, i que aquest projecte podia ser el primer a fotografiar les quatre religions principals del poble amb suficient amplitud per entendre-les d'una forma àmplia dins el context actual. L'objectiu, aleshores, ha estat dur a terme un treball més profund del que s'ha pogut observar als mitjans.

3.4 La fotografia social i documental com a eina narrativa

Segons Freund (1976, pàg. 8), “des del seu naixement, la fotografia forma part de la vida quotidiana. [...] Un dels seus trets més característics és la idèntica adaptació que rep de totes les capes socials. S'endinsa per igual a la casa de l'obrer i l'artesà com a la del botiguer, el funcionari o l'industrial”. Aquest enteniment de la capacitat que té la fotografia per entendre la societat permet comprendre la seva potència com eina narrativa i documental, per la mateixa objectivitat que vertebrava el mitjà. Específicament, la fotografia social o documental permet retratar la realitat que es mostra als ulls del fotògraf valorant-la també per la seva importància històrica, més enllà de les qualitats estètiques o compositives de la imatge en qüestió (Fotografia social, 2022). Dita característica dota la fotografia documental d'una capacitat narrativa diferenciadora, la qual valora les històries del dia a dia i les persones normals, no només les altes esferes o els herois de la premsa.

Tot i que molts cops pot ser confosa amb el fotoperiodisme, aquesta modalitat de fotografia es diferencia per la seva funció, la qual al contrari de la disciplina exterior, no ha d'estar específicament relacionada amb la premsa de cap forma, sinó que pot existir per si mateixa com un projecte personal de l'autor, per exemple. Seguint la definició de Baeza (2001, pàg. 36): “El terme fotoperiodisme designa indistintament una funció professional desenvolupada per la premsa i un tipus d'imatge canalitzada per aquesta.”.

Per altra banda, Amar (2005) entén la fotografia documental com una descripció del món per un autor amb la intenció de comunicar de forma clara el missatge que vol transmetre. A través d'aquesta definició es pot arribar a la conclusió que la diferència clau entre el fotoperiodisme i la fotografia documental es troba en la seva finalitat, en la funció que es busca realitzar a través de la presa de les fotografies. L'interès de la fotografia documental o social es fonamenta en el fet que, tenint en compte la intencionalitat a partir de la qual es treballa aquest projecte, explicada detalladament a la metodologia, permet tenir les eines necessàries per dur a terme les fotografies i treballar-les continuant amb l'objectivitat del mitjà que proposava Freund.

Així doncs, aquest tipus de fotografia ha estat clau pel relat històric, per la documentació de la progressió humana arreu del món i l'estat d'aquest durant cada situació (Aguilar, 2019). Aquest valor pot també aplicar-se a la nostra realitat contemporània, en la qual la fotografia es troba a l'abast de tothom a causa dels dispositius mòbils amb càmeres d'alta qualitat incorporades, en molts casos amb més d'una distància focal.

3.5 Referents fotogràfics del projecte

L'art i la documentació es troben en un punt comú quan es tracten des d'una perspectiva conceptual, i és que ambdós evolucionen amb el pas del temps i l'esforç col·lectiu.

Quan es tracta de fotografia documental, hi ha molts noms que representen històricament aquesta modalitat, com podrien ser Steve McCurry, William Klein, Eugene Smith, Sebastião Salgado, Eliott Erwitt o Vivianne Moos, en l'àmbit internacional, o Emilio Morenatti, des d'una perspectiva més nacional. Totes aquestes persones han dedicat part de la seva vida professional a documentar, en molts casos, realitats que d'una altra forma no s'haguessin vist mai, elements de la societat del moment que sense la feina documental d'aquests fotògrafs no hagués arribat mai a veure la llum, i han permès al món conèixer aquestes circumstàncies més amagades.

La determinació que es respira en els projectes d'aquests professionals de la fotografia, la confiança en el poder de les imatges i la vital importància de capturar situacions i esdeveniments únics són punts d'ancoratge pel modus operandi de la part pràctica d'aquest projecte. Aquesta perspectiva es pot aplicar també a la vida diària, a totes aquelles coses que es poden passar per damunt a causa de la quotidianitat que se li han designat, i és aquí on entra la segona gran font d'inspiració: la fotografia de carrer.

Dins d'aquest gènere fotogràfic es destaca el treball de Vivian Maier, Henry Cartier-Bresson, Alan Schaller i Saul Leiter com inspiracions clau per l'estètica i la forma d'explicar històries a través de les imatges; poder transmetre algú a un temps, a un ambient concret, només amb

una fotografia és quelcom màgic, i una destresa que aquests esmentats autors han perfeccionat al llarg de la seva vida. Aprendre a reaccionar als moments inesperats i ser capaç d'adaptar-se com a fotògraf documental i artista és un punt clau per l'èxit d'aquest i qualsevol projecte fotogràfic d'aquest caire.

Si bé tots aquests autors/es han servit d'inspiració per poder dur a terme el projecte, hi ha hagut una fotògrafa que ha estat la referent principal, i és Monika Bulaj, concretament amb el seu projecte *Where Gods whisper* (Bulaj, 2018). Aquest projecte es focalitza en mostrar com les religions d'arreu del món vertebraren milions de vides, i permeten generar tant cultures com individus totalment diferents en territoris de tot el planeta. Tot això és mostrat a partir de fotografies realitzades des d'Àsia fins a Llatinoamèrica, passant per l'Orient Mitjà, l'Àfrica Occidental o el Carib.

El que més destaca tant de la feina de Bulaj és la seva capacitat d'adaptació al medi, i la poca sensació d'intrusió que transmeten les seves fotografies, aconseguint pràcticament mimetitzar-se amb l'entorn. A més, aconsegueix que les escenes que busca fotografiar es desenvolupin com ho farien si ningú estigués mirant, obtenint així un projecte documental ric en creativitat i informació a la vegada. Un dels punts clau dins la seva obra és el respecte amb què tracta tots els entorns en què es troba, i la capacitat que mostra per fer servir els colors i les textures de cada cultura a favor seu. Aquesta traça permet utilitzar aquests factors com eines narratives per poder transportar de forma més efectiva els seus espectadors a les situacions capturades amb la seva càmera.

4. Metodologia.

4.1 Intencionalitat del projecte i introducció als ambients religiosos

Si bé és cert que bona part del gruix d'aquest projecte són les fotografies, abans d'iniciar-lo ha estat necessari construir uns fonaments sòlids. Aquest projecte s'ha dut a terme des d'una perspectiva etnogràfica, buscant entendre situacions desconegudes a l'enteniment previ de l'autor a partir d'una ment oberta, deixant que cada situació es desenvolupi, i analitzant i comparant les impressions donades per cada context (Martínez, 2005). La metodologia etnogràfica ha estat clau pel desenvolupament objectiu amb què es va proposar de forma inicial aquest projecte, ja que sense aquesta intenció i consciència dels biaixos inherents a cada persona el projecte podria haver acabat molt més influenciat per les circumstàncies subjectives de l'autor.

Tenint en compte que algunes de les comunitats religioses són entorns força tancats, els primers mesos van ser importants per generar la confiança i les relacions que van permetre crear més tard unes imatges que representessin de forma digna la realitat que es buscava retratar.

Per fer-ho, el primer pas va ser contactar les persones que farien arribar el projecte als centres de culte pertinents, per poder iniciar el contacte i la comunicació amb aquests, així com fer-los arribar el projecte i les intencions amb què s'estava duent a terme.

El treball documental com a tal s'inicia quan, durant l'últim trimestre del 2021, es comença el procés de contacte i reunió amb totes les persones que poguessin ajudar a fer arribar el projecte a les principals institucions religioses del poble, començant pels seus líders. Aquests van autoritzar la presa de fotografies als centres de culte a partir de la signatura d'un full de consentiment informat, els quals es troben adjuntats als annexos del document.

Un cop presentada la idea, establertes les relacions i havent assistit a algunes sessions de culte dins els recintes religiosos, va començar la fotografia.

En primer lloc, per la comunitat catòlica saltenca es va decidir treballar amb la Parròquia de Sant Jaume, tenint com a contactes Jordi Callejón i la Marta Carrilero, mossèn de l'església i participant activa de l'esplai d'aquesta, respectivament.

En aquest cas, la majoria de les fotografies van ser realitzades durant les misses del diumenge al matí, i les activitats fetes abans i després d'aquestes, els dies 26 de desembre de 2021, 13 de febrer de 2022 i, finalment, el 10 d'abril del 2022.

Seguint amb l'església evangèlica, es van treballar les imatges al Centre Cristià Evangèlic de Salt, conegut com a Centre Cristià Fe, Esperança i Amor (CCFEAM), gràcies al pastor Andrés Pérez, i les dues persones que van fer arribar el meu projecte a ell, la Lizzette Velásquez i en Rony López.

En el cas d'aquesta religió, la presa de fotografies no va poder ser iniciada fins a l'abril de 2022, ja que abans no va ser possible per restriccions relacionades amb la pandèmia i falta de resposta. Les imatges es van poder fer durant alguns dies entre setmana, principalment dimecres, així com els diumenges, el dia de major activitat a l'església. Concretament, les fotografies van ser preses els dies 10, 13 i 24 d'abril del 2022.

En relació a la comunitat musulmana, el centre al qual es va treballar és el Centre Islàmic Imam Malik, amb el contacte i suport de Mohamed Taouil, president de la Comunitat Islàmica de Salt, així com d'en Yassin Aloui, el contacte que va fer arribar el projecte a l'imam Abdessamad el Amrani i va facilitar l'accés al centre de culte, així com la presa de fotografies en el mateix.

Per la comunitat musulmana no es van poder començar a fer fotografies fins a mitjans d'abril de 2022. A causa de la naturalesa del centre de culte, només es va poder accedir-hi un cop, el dissabte 16 d'abril de 2022, durant la celebració del Ramadà, al moment de l'última pregària del dia (Abdulsalam, 2008). També es va intentar aconseguir entrar a un altre centre de culte musulmà de la localitat, però finalment no va ser possible aconseguir l'accés.

Finalment, pel que respecta la religió sikh, la localització on es van realitzar les fotografies va ser el Gurdwara Sikh Kalgidhar Sahib de Salt, amb l'ajuda de Gurpreet Singh com a introductor i traductor amb el líder religiós i els adeptes fotografiats.

Com al cas de la religió evangèlica, les fotografies no es van poder començar a fer fins que les restriccions per la COVID ho van permetre, tot i que en aquest cas va ser abans; des de març de 2022 fins a abril de 2022. Les fotografies es van prendre principalment a l'esmentat lloc de culte sikh, el diumenge 3 d'abril de 2022, així com als carrers de Salt, durant la celebració del Nagar Kirtan, el diumenge 17 d'abril de 2022.

L'últim pas per aconseguir un producte acabat dins aquest projecte ha consistit en editar les imatges, i aconseguir una cohesió narrativa en el conjunt de fotografies final que permeti entendre aquest projecte com una unitat, amb l'objectiu de poder-lo mostrar en format d'exposició.

4.2 Entrevistes als líders religiosos de Salt

A més de totes les dades trobades als punts d'informació prèviament esmentats, s'ha considerat rellevant realitzar entrevistes qualitatives als principals líders religiosos de les religions triades, els quals han aportat informació de primera mà sobre com es viu cada fe en l'actualitat de Salt, i han permès dotar de major profunditat al projecte amb els seus coneixements empírics.

Per l'Església catòlica s'ha entrevistat en Jordi Callejón, mossèn de l'església de Sant Jaume. Seguint amb l'Església evangèlica, la persona entrevistada ha estat el pastor Andrés Pérez. Per la religió Islàmica s'ha pogut comptar amb l'Imam Abdessamad el Amrani. Finalment, pel Sikhisme s'ha volgut entrevistar el pare Bahadur Singh, líder del Gurdwara de Salt.

4.3 Material emprat per realitzar les fotografies

Per tal de dur a terme el treball de camp fotogràfic, el material utilitzat durant aquesta tasca documental ha estat la Canon 90D com a cos de càmera principal, i la següent gamma de vidres com a objectius: Canon 50mm 1.8, Canon 10-18mm 4.5-5.6, Sigma 18-35mm 1.8 i Sigma 70-200mm 2.8. També hi ha algunes fotografies realitzades amb una càmera

compacta, la Ricoh GR I, la qual ha permès endinsar-se de forma menys intrusiva i directa en ambients més íntims.

Els arxius extrets amb aquest material han estat treballats amb dues eines digitals: Adobe Lightroom i Adobe Photoshop. El primer ha estat emprat per l'edició fonamental de les fotografies, on s'aconsegueix la paleta cromàtica desitjada i es corregeixen problemes d'il·luminació a les imatges, mentre que el segon ha estat l'eina amb la qual s'ha aconseguit el *look* final de les fotografies, treballant al detall.

4.4 Tractament i selecció de les imatges

Tot i que la mateixa realitat té un atractiu inherent, la selecció d'imatges i el seu posterior tractament digital és clau dins la comunicació fotogràfica, ja que permet posar èmfasis al missatge que es busca transmetre amb una fotografia a partir del retoc d'il·luminació i colors. S'ha buscat documentar una realitat social dins un context concret, però també explorar les possibilitats estètiques visuals dels entorns religiosos de la localitat de Salt. Per tant, les imatges finals del projecte varien des de les que destaquen pels seus colors fins a les que fonamenten en un contrast lumínic potenciat per una edició en blanc i negre.

Tot i ser un projecte documental, durant el procés d'edició fotogràfica s'han treballat certes tonalitats dels colors o el contrast existent a les fotografies, però sempre sense alterar el resultat final fins al punt que no sembli una situació real; és aquí on es busca fonamentar l'equilibri entre la llibertat creativa i la intenció documentalista, en crear imatges amb un aspecte identificador, però que encara retratin una realitat palpable.

Aquestes modificacions als arxius originals han buscat augmentar la seva capacitat comunicativa, permetent que el missatge o les emocions de la fotografia en surtin de forma més directa; tot això s'ha elaborat respectant sempre les característiques físiques de la imatge original, sense afegir o eliminar objectes o persones, amb la perspectiva documental sempre present.

L'edició de les fotografies és considerada des de l'inici de la disciplina com una eina més dins la capacitat narrativa del fotògraf, i, per tant, és vital fer-la servir en projectes als quals les imatges tenen un pes tan important. En el cas d'aquest projecte, l'edició de color busca endinsar totes les fotografies dins un mateix univers, per tal que la seva lectura en grup faci una sensació més immersiva. Aquesta cohesió cromàtica-estilística és també una acció deliberada que busca remarcar la visió de l'autor de les fotografies, i com aquest entén l'impacte del color i la seva força per augmentar l'impacte narratiu d'una imatge.

S'ha decidit incloure tant imatges en color com en blanc i negre perquè ambdós estils d'edició aporten valor a les fotografies de forma diferent. Com esmenta Meyerowitz (2020), sempre que es busquen imatges en blanc i negre es treballa intencionadament amb aquesta decisió

en ment, ja que el llenguatge visual de les fotografies canvia també dràsticament; aquest modus operandi és present també a les imatges treballades en color, el qual s'ha fet servir com una eina comunicativa i compositiva més.

Un cop realitzada l'edició de les fotografies, el següent pas ha estat la selecció de les imatges que arribarien a aquest document, així com als annexos del projecte. Per fer-ho, s'ha decidit establir un espai temporal entre la presa i l'edició de les instantànies, i la posterior selecció final, per tal de, com comenta Barros (2020), deixar distància entre l'autor i les fotografies, per aconseguir una valoració de la fotografia pel que és, i no per les sensacions que aquesta va generar en ser feta. Seguint aquesta tècnica, totes les fotografies seleccionades van ser preses amb un mínim de dues setmanes d'antelació al procés de selecció final, fet els primers dies de maig de 2022.

En aquest cas, per obtenir una selecció d'imatges coherent s'ha buscat seguir una sèrie de paràmetres concrets: en primer lloc, que totes les fotografies seleccionades mantinguin un estàndard de qualitat tant digital (alta resolució i seguretat de fitxer), com narratiu, que les fotografies expliquin, d'una forma o d'una altra, algun punt rellevant de la realitat entorn la religió fotografiada. Seguidament, que totes les imatges siguin riques en informació, comparteixin algun missatge a través la seva composició, la seva edició de color o, directament, a través del què es trobi fotografiat. Finalment, ha estat clau intentar, tot treballant dins d'espais semblants en repetides ocasions, fer una tria d'imatges variada, que permeti veure les situacions fotografiades des de molts angles diferents, i això permeti que amb poques imatges es pugui arribar a entendre el projecte i les religions documentades.

5. Resultats.

5.1 Mostra de fotografies

A partir d'aquest projecte s'ha aconseguit entrar als principals centres de culte de cada religió i documentar com bona part dels fidels de Salt viuen la seva fe, obtenint un catàleg fotogràfic que mostra, sense cap filtre d'intencionalitat ideològica, la realitat d'aquests espais. A causa de la limitació de planes d'aquest document, s'ha decidit mostrar una sèrie de quatre fotografies (una de cada religió treballada) en aquest apartat, les quals mostren el moment de la pregària a cada centre de culte. Aquest fil conductor busca donar una cohesió a les imatges que permeti entendre les diferències i similituds existents entre les diferents confessions amb una curta sèrie de fotografies, que serveixen com a mostra visual del gruix del projecte, que es troba als annexos. En aquests, entre altres continguts, hi ha seleccionades un total de 30

fotografies de cada religió, amb petites explicacions adjuntes per tal de donar context a la situació fotografiada.

A través de la documentació d'aquests centres de culte, s'ha aconseguit mostrar com aquestes quatre religions viuen la seva fe, expressen les seves creences i transformen, d'una forma o d'un altre, les persones assistents, i, per tant, el poble on aquestes viuen. Com s'ha esmentat anteriorment, aquest projecte ha estat realitzat des d'una perspectiva etnogràfica, i en cap moment s'ha intentat crear un retrat predeterminat d'alguna religió; al contrari, tant en la creació de les fotografies com en el contacte amb els fidels o líders religiosos, sempre s'ha buscat representar de la forma més fidedigna les situacions observades, per tal d'obtenir unes fotografies tan objectives com sigui possible.

Existint diferències intrínseques entre les diferents religions, aquestes fotografies mostren com les característiques de cada religió queden també reflectides en els fidels, així com en les seves vestimentes o els edificis on es dirigeixen per processar la seva fe. Apropar-se a Déu és una activitat que, tot i poder arribar a realitzar-se de forma periòdica, és de vital importància pels fidels de cada confessió, i així ho fan saber aquests a partir de la cura que posen a quina roba porten per anar al centre de culte, com tracten el seu llibre sagrat o de quina forma segueixen els rituals de cada celebració.

Aquestes són qüestions comunes que, tot canviant el seu contingut, mantenen fins a cert punt la forma, com la interpretació del llibre sagrat com una guia per la vida dels fidels, o l'adoració a la deïtat mitjançant cants o exclamacions d'una forma més musical, com es podria trobar a l'església evangèlica o al gurdwara sikh, o més recitada, com seria més comú observar a l'església catòlica o a la mesquita musulmana. En algunes ocasions hi ha elements que destaquen d'alguna religió, com podria ser la importància de la gastronomia en les activitats espirituals sikhs, a les quals pràcticament sempre es pot trobar present, ja sigui al final de la celebració dominical al gurdwara, o durant la realització del Nagar Kirtan als carrers de Salt. Aquest treball ha volgut documentar tots aquests processos, sentiments i costums que vertebraven l'activitat religiosa dels fidels de Salt.

Esmentat això, també s'ha constatat com les quatre religions es troben en un punt comú a l'hora de proveir els seus fidels amb un espai d'espiritualitat, on poder processar la fe de cada individu i crear comunitat a partir d'unes creences comunes. Els centres de culte reuneixen persones que, sense aquests espais físics, no disposarien de localitzacions on poder estar amb persones de la mateixa fe i dur a terme l'activitat religiosa en plena capacitat.

Aquestes imatges s'han creat buscant endinsar a cada persona que les vegi dins les localitzacions que es mostren, intentar fer arribar les sensacions sentides durant la presa de

cada fotografia i permetre entendre, un cop vist el projecte de forma total, la varietat que vertebra la vida religiosa de Salt.

Imatge 1 - Església catòlica

Celebració del Diumenge de Rams a l'Església de Sant Jaume. Salt, 10 d'abril de 2022.

Imatge 2 - Església evangèlica

Una fidel evangèlica canta durant la pregària inicial al CCFEAM. Salt, 10 d'abril de 2022.

Imatge 3 - Islam

Els fidels musulmans realitzen la pregària nocturna durant el Ramadà. Salt, 16 d'abril de 2022.

Imatge 4 - Sikhisme

Els fidels sikhs al Gurdwara Sikh Kalghidar Sahib. Salt, 3 d'abril de 2022.

5.2 Condicionants del projecte

Tot i que les fotografies aconseguides mostren bona part de la diversitat religiosa actual a Salt, han sorgit alguns impediments durant el projecte, però que finalment s'han pogut resoldre per aconseguir una òptima realització del treball.

En primer lloc, un dels factors clau que han determinat el rumb d'aquest projecte han estat les mesures de restriccions per la COVID (Generalitat de Catalunya, 2022). Durant els primers sis mesos del projecte, aproximadament fins a març de 2022, la situació dins els centres de culte era certament complexa, ja que l'aforament era molt limitat i la por al contagi massiu es trobava sempre present (Generalitat de Catalunya, 2022), com van comentar diversos líders religiosos durant les reunions inicials. Per aquest motiu, tot i tenir el contacte establert i en molts casos una bona relació amb els líders de les confessions, resultava impossible realitzar cap mena de fotografia per avançar amb el projecte; l'única excepció la va representar l'Església catòlica, a la qual sí que es va poder accedir el desembre de 2021. Aquesta situació va canviar quan les mesures es van començar a relaxar a partir del febrer del 2022 (Generalitat de Catalunya, 2022), fent que el març del 2022 ja es pogués iniciar les fotografies amb els sikhs, evangèlics i musulmans, i tornar a fer-ne amb els catòlics, després d'un parell de mesos d'inactivitat.

El següent punt rellevant en el desenvolupament d'aquest projecte ha estat el tracte interpersonal, des de les converses amb les persones que han permès l'entrada del projecte als centres de culte, fins al contacte amb els líders religiosos. A diferència de les ocasions en què es treballa amb documents, dur a terme una tasca així depèn molt del temps i la disponibilitat d'altres persones més enllà de la intenció del projecte, les quals han hagut d'autoritzar l'entrada als centres de culte que lideren o confirmar reunions per establir acords, per exemple. La religió és, en molts casos, un afer íntim, i capturar aquesta intimitat ha estat quelcom complicat per la dificultat de trobar persones disposades a ser fotografiades situacions de fe a la llar, o en moments familiars.

A causa dels contratemps esmentats, bona part de les imatges que conformen aquest projecte han estat preses en un període curt de temps. Això s'exemplifica perfectament en la setmana del 10 al 17 d'abril, en què, durant plena Setmana Santa, es van fer fotografies a les quatre religions treballades: en primer lloc, durant la celebració del Diumenge de Rams a l'Església de Sant Jaume. Seguidament el dimecres 13 a la reunió vespertina de l'Església evangèlica; el dissabte 16 a l'última pregària del dia dels musulmans, posterior al trencament del dejú pel Ramadà, dins el Centre Islàmic Imam Malik. Finalment, l'endemà, el diumenge 17 d'abril es va documentar la celebració sikh del Nagar Kirtan, la qual va impulsar quatre anys abans la motivació per dur a terme aquest projecte. Aquesta intensitat ha fet que les imatges mostrin les quatre confessions en un dels moments de major fervor religiós de l'any,

fotografiant en una sola setmana com els fidels viuen de formes diferents aquests esdeveniments.

5.3 Resultats de les entrevistes als líders religiosos

La primera entrevista va ser realitzada al mossèn Jordi Callejón, de l'Església Sant Jaume de Salt. Durant aquesta, el mossèn mostra com l'experiència de més d'onze anys a la parròquia li han permès entendre i adaptar-se als canvis socioculturals de Salt. Tot i que el cristianisme és la religió amb major arrelament històric a la localitat, a l'última dècada hi ha hagut altres religions, com l'Islam, que han crescut molt més al poble que la fe cristiana. Un dels conceptes més interessants que va comentar el mossèn arran d'això va ser la del "cristianisme com a minoria creativa", situació que es dona quan aquesta confessió es troba en menor representació dins un territori, com és el cas de Salt. Aquest punt, al contrari de ser un inconvenient, el mossèn l'entén com una oportunitat, com una situació positiva a partir de la qual reconstruir la fe i seguir la paraula de Déu d'una millor manera. A Salt, el mossèn Jordi Callejón creu que aquest és el futur que li depara a la religió, la qual ha patit dins la seva parròquia un gran canvi a l'última dècada, el qual s'ha vist encara més accelerat per la pandèmia.

En segon lloc, durant l'entrevista al pastor Andrés Pérez es van tractar les activitats que realitza la comunitat evangèlica de Salt, la qual, la qual ha demostrat ser una de les més obertes i col·laboratives de la localitat, amb diversos projectes d'acció social actualment en curs. El pastor Andrés és un pastor relativament nou a la localitat, i la seva perspectiva dona un contrast interessant amb la del mossèn Jordi Callejón, i permet entendre com impacta la multiculturalitat tant social com religiosa a algú que ve d'un ambient diferent (en el seu cas, de Colòmbia).

Finalment, l'última entrevista amb l'imam Abdessamad el Amrani es va poder dur a terme gràcies a la traducció d'Oussama el Nassiri, un jove fidel musulmà de la localitat. Durant aquesta, l'imam comenta com les diferents mesquites de Salt segueixen un mateix camí, i aquest dictamina també la forma d'entendre el món i la vida dels fidels que hi assisteixen. Tot i les particularitats de Salt, celebracions com el Ramadà es realitzen sense molts canvis envers altres zones del món, i la major diferència amb altres territoris es basa en el fet que Salt és una localitat de pas per moltes persones, i els assistents a la mesquita acostumen a canviar força en períodes de cinc a deu anys.

5.4 Futura exposició i publicació de les imatges

Essent un projecte fonamentalment basat en les imatges, des de l'inici de la seva concepció es va plantejar la idea de poder realitzar una exposició fotogràfica un cop aquest estigués finalitzat, o en un estat prou avançat per a tenir material suficient per a una mostra pública.

Com s'ha esmentat prèviament, en un inici la intenció era treballar el projecte amb l'Associació Azahara, i publicar-ho d'alguna forma amb ells, però a causa de la falta de comunicació constant durant el projecte es van buscar alternatives. Tenint en compte l'àmbit territorial del material amb què es treballa, es va considerar adient que l'exposició de les fotografies es fes a Salt, localitat on es desenvolupa el projecte; concretament, es va contactar amb Les Bernardes, la Casa de Cultura del poble, per tal de presentar el projecte i saber si seria possible realitzar una exposició amb el material obtingut. El correu electrònic amb aquesta consulta es va enviar la primera setmana d'abril de 2022, un cop el projecte comptava amb un base de fotografies més consolidada, i la resposta va arribar la setmana següent: a causa de l'organització del centre cultural, per aquest any ja tenien totes les exposicions planejades, però el projecte els va semblar d'interès pel curs vinent. Actualment, es manté contacte amb Les Bernardes, i s'està treballant per tal de poder presentar el projecte com una exposició d'entrada gratuïta al públic durant l'any vinent, la qual buscarà poder reunir als fidels de les quatre religions en un mateix espai de cultura i convivència.

Per altra banda, durant l'última setmana d'abril de 2022, el projecte va generar interès a la Revista de Girona, de publicació bimensual, la qual es trobava en cerca d'un reportatge fotogràfic fonamentat en el territori gironí, per tal de ser publicat el mes de novembre d'aquest mateix any. Després de presentar el projecte, així com algunes fotografies de mostra, aquest ha estat acceptat i serà publicat a la revista com a reportatge fotogràfic, on es mostraran 12 imatges del projecte i l'autor tindrà la llibertat d'explicar el què consideri més adient pels lectors de la Revista.

Es té també la intenció de continuar aquest projecte posteriorment a aquesta primera fase. Es busca aconseguir un projecte fotogràfic que aconseguixi documentar la vida religiosa dels fidels de Salt de forma completa, incloent-hi la vida a la llar i els esdeveniments socials fora del centre de culte; en definitiva, arribar a entendre de quina forma afecten aquestes religions les vides dels individus que les practiquen, així com fins a quin punt aquestes influències donen forma al poble de Salt en l'actualitat.

6. Conclusions.

El punt de partida d'aquest projecte va ser la curiositat, el desig de saber més i tenir la intenció de documentar a través de la fotografia una realitat que, fins al moment, no s'havia trobat representada en la seva integritat. Aquesta situació, juntament amb la llicència per veure que et dona tenir una càmera a les mans (Meyerowitz, 2020), han estat els desencadenants claus per donar pas a totes les fotografies que mostren la diversitat religiosa que avui conforma el prisma de la localitat de Salt.

La tria de la fotografia documental i social com eina narrativa permet veure les diferents realitats que es buscaven fotografiar. Tenint les imatges com a fonament, es considera que, tot i les dificultats prèviament esmentades, s'ha aconseguit plasmar en un únic projecte bona part de què conforma la vida religiosa dels fidels del poble. A més de documentar-ho, a través d'aquestes fotografies es vol generar interès social per com viuen les seves religions grups tan estigmatitzats com els fidels musulmans, així com incentivar relacions entre les diferents confessions de Salt i millorar la situació interreligiosa al municipi.

En certs casos, l'accés a les comunitats ha estat especialment difícil, però un cop el projecte ha entrat als espais religiosos s'ha pogut dur a terme sense majors complicacions per part dels fidels o les persones assistents a les celebracions. Aquesta actitud més conservadora d'algunes comunitats envers l'interès fotogràfic / comunicatiu / documental de persones externes a la religió és comprensible, especialment pel retrat que se'ls ha realitzat des dels mitjans. Un major diàleg interreligiós hi ajudaria, però també és important fer arribar les realitats d'aquestes comunitats a altres veïns i a persones de fora de la població, per tal que es pugui canviar aquest desconeixement i s'instauri una visió fonamentada en la realitat en què es viu i no en què s'especula. És complicat generar propostes que puguin beneficiar a tots els actors implicats, però a través d'una comunicació més empàtica i directa, així com un esforç d'enteniment sense limitacions ideològiques, es podria arribar a generar un espai molt més religiosament ric i obert.

En algunes ocasions la presència de la càmera a un espai tan íntim ha generat dubte, o mirades de rebuig, però en molts més casos ha estat una situació benvinguda per les persones amb qui s'ha interactuat, i un cop entès el projecte, pràcticament tothom ha volgut ajudar que aquest es pogués dur a terme amb facilitat. Tot i que les interaccions han estat majors en algunes confessions que en altres, treballant amb les quatre religions s'han viscut moments de conversa amb moltes persones, les quals s'han vist obertament positives a ser fotografiades o explicar la seva història. A nivell personal, després de dues dècades de vida a Salt, mai havia pogut arribar a parlar sobre temes tan transcendents i profunds amb persones que professaven religions diferents de la què jo personalment havia conegut en

major manera, que és el catolicisme, i m'ha sorprès gratament conèixer de primera mà com altres religions vertebraven les vides d'altres persones.

També s'ha pogut comptar amb la fortuna d'accedir a llocs on bona part dels mateixos fidels no hi acostumen a ser-hi, com podrien ser les cuines del Gurdwara de Salt, o la primera planta del Centre Islàmic Imam Malik, on només poden accedir les dones musulmanes, i ningú hi havia pujat encara per fer-hi fotografies, segons va informar l'encarregat del centre de culte musulmà. Aquest són exemples de la bona rebuda que ha tingut el projecte a les comunitats amb què s'ha treballat, tot i les reticències inicials.

Aquest projecte vol ajudar a entendre fins a quin punt el municipi és un espai religiosament ric. Un clar exemple d'això és la intensitat religiosa que es va viure durant la Setmana Santa, quan es va poder veure com paral·lelament succeeixen tants esdeveniments importants dins les diferents confessions religioses. Aquests moments també han servit per corroborar les similituds trobades entre les diferents religions mentre es realitzava recerca per documentar el projecte prèviament a la presa de les fotografies. En general, aquest projecte ha augmentat la visió positiva que personalment tinc sobre la diversitat sociocultural de Salt, i m'ha fet apreciar encara més el valor que té aquesta situació.

Com esmenta el mossèn Jordi Callejón a l'entrevista, a Salt moltes persones viuen d'esquena a la realitat del poble, i continuen amb les seves vides sense interactuar o interessar-se pels seus veïns, per com aquests entenen el món o quins són els seus problemes. Aquesta falta d'interès s'aplica també a les religions, les quals són per moltes persones d'origen estranger un dels pocs nexes que tenen amb els territoris d'on provenen, o d'on van arribar els seus pares, i els hi donen un motiu de ser com a comunitat, una identitat comunitària. A més de les accions que realitzi cada individu, podria ser interessant potenciar aquesta diversitat del poble i realitzar activitats que motivin la interacció entre els veïns, i en comptes d'ignorar aquest factor l'aprofitin i el potenciïn.

A més de la publicació en la Revista de Girona ja esmentada prèviament, i fonamentant-se en les experiències narrades a les entrevistes o interaccions personals als centres de culte, es continuarà treballant per tal que aquest projecte pugui arribar a continuar essent exposat per Salt i rodalies, així com en format físic, considerant l'opció de foto llibre en un futur. Tenint en compte l'exposició negativa mediàtica en què molts cops és exposat Salt, es buscarà poder mostrar aquesta realitat a partir de les fotografies per tal de treballar contra aquesta estigmatització de la localitat i els seus habitants.

Bibliografia.

Abdulsalam, M. (10 d'abril de 2022). *Un Día y una Noche durante Ramadán*. Recuperat el 6 de febrer de 2022 de: <https://www.islamreligion.com/es/articulos/415/viewall/un-di-y-una-noche-durante-ramadan-parte-1-de-2/>

Aguilar, C. P. A. (12 de gener de 2019). *Fotografía periodística, un retrato fiel de la historia*. Entreperiodistas. Recuperat el 6 de març de 2022 de: <http://www.entreperiodistas.com/fotografia-periodistica-retrato-historia/>

Amar, P. J. (2005). *El fotoperiodismo*. Buenos Aires: la marca.

Baeza, P. (2001). *Por una función crítica de la fotografía de prensa* (1a ed.). Editorial Gustavo Gili.

Barros, J. (2020). *Fotografía de calle: Descubre tu forma de mirar i fotografiar* (1a ed.). FotoRuta.

Bulaj, M. (2018). *Where Gods Whisper — Monika Bulaj*. Recuperat el 16 de novembre de 2021 de: <https://www.monikabulaj.com/en/portfolio-item/sacred-crossings/>

Campisi, T. (25 de març de 2021). *Los católicos crecen en el mundo*. Recuperat el 18 de febrer de 2022 de: <https://www.vaticannews.va/es/iglesia/news/2021-03/cattolico-crecen-en-el-mundo-1345-millones.html>

Catalunya (s.d.). *Guía de municipios: Salt*. Recuperat l'11 de desembre de 2021 de <https://www.catalunya.com/salt-2-1-635180?language=ca>

Departament de Justícia (27 d'abril de 2021). *Mapa religiós de Catalunya*. Departament de Justícia. Recuperat el 14 de gener de 2022 de: <https://justicia.gencat.cat/ca/ambits/afers-religiosos/estudis/Mapa/>

Departament de Justícia (21 de febrer de 2022). *Mesures de prevenció en l'àmbit d'Afers Religiosos*. Recuperat el 9 de març de 2022 de: <http://justicia.gencat.cat/ca/detalls/Noticia/desconfinament-00003>

Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya (2022). *Restriccions COVID*. Recuperat el 16 de març de 2022 de: <https://dogc.gencat.cat/ca/document-del-dogc/?documentId=920507>

Discover Sikhism (2022). *Ek Onkar*. (s. d.). Recuperat el 10 de febrer de 2022 de http://www.discoversikhism.com/sikhism/ik_onkar.html

Enciclopèdia (s. d.). *Església catòlica*. Recuperat el 18 de febrer de 2022, de <https://www.enciclopedia.cat/gran-enciclopedia-catalana/esglesia-catolica>

Freund, G. (1976). *La Fotografia como documento Social* (1a ed.). Editorial Gustavo Gili.

Gencat (2022). *Recomanacions COVID*. Recuperat el 9 de març de 2022 de: <http://web.gencat.cat/ca/activem>

Gosh, D. (4 de novembre de 2021). *Sikhism*. Recuperat l'11 de març de 2022 de: <https://www.worldatlas.com/articles/sikhism.html>

Gurudwara Sikh Kalgidhar Sahib, Girona (2018, abril 2). *Gurudwara Sikh Kalgidhar Sahib, Girona*. [Post a Facebook]. Recuperat el 10 de febrer de 2022 de: <https://www.facebook.com/GurudwaraSikhKalgidharSahibGirona/posts/pfbid0yt4nJTGnfbTsf9DAhcVRFjkZz2YXHDCo5cCU5SQJwjQ2BjSqjQaYuVm4XVVzPkRtl>

Heat, W. (s. d.). *Sikhism — Guru Angad*. Recuperat l'11 de març de 2022 de <https://www.britannica.com/topic/Sikhism/Guru-Angad>

Idescat (28 de maig de 2022). *Idescat. The municipality in figures. Salt (Gironès)*. Recuperat el 10 de desembre de 2021 de: <https://www.idescat.cat/emex/?id=171557&lang=en>

Islamic Relief España (2022). *Cinco pilares del Islam*. Recuperat el 5 de febrer de 2022 de: <https://www.islamic-relief.es/cinco-pilares-del-islam/>

Jiménez, T., & Cortés, J. (s. d.). *Introducción al Islam*. Recuperat el 5 de febrer de 2022 de: <http://www.solidaritat.ub.edu/observatori/esp/itinerarios/islam/introislam.htm>

La xarxa (28 de setembre de 2007). *Societat - Catalunya ha triplicat la població al llarg del segle XX*. Recuperat l'11 de desembre de 2021 de:

<http://www.laxarxa.cat/actualitat/societat/noticia/https://www.laxarxa.cat/actualitat/societat/noticia/catalunya-ha-triplicat-la-poblacio-al-llarg-del-segle-xx>

Machuca, F. (15 de febrer de 2022). *Fotografía social: Concepto y características*. Recuperat el 6 de març de 2022 de: <https://www.crehana.com/blog/fotografia/fotografia-social-compromiso-historia/>

Martínez, M. (2005). *La Investigación Cualitativa Etnográfica* (2na ed.). Editorial Trillas.

Meyerowitz, J. (2020). *How I Make Photographs* (1a ed.) Laurence King Publishing.

Molinero, J. B. (2020). *Migracions recents al municipi de Salt: Canvis en la demografia i en l'organització de la ciutat (2000-2019)*. [Treball de Fi de Grau, Universitat de Girona]. Repositori digital de la UdG, DUGIDocs. https://dugi-doc.udg.edu/bitstream/handle/10256/18948/BoschMolineroJennifer_Treball.pdf?sequence=1

Nadal, J. (26 d'agost de 2011). Els evangèlics amenacen l'Ajuntament de Salt. *El Punt Avui*. <http://www.elpuntavui.cat/article/446467-els-evangelics-amenacen-lajuntament-de-salt.html>

Naím, M. (24 de març de 2019). Islam en números. *El País*. https://elpais.com/elpais/2019/03/23/opinion/1553349938_085327.html

Protestante Digital (25 de febrer de 2020). *¿Cuántos evangélicos hay en el mundo?*. Recuperat el 10 de febrer de 2022 de: <https://protestantedigital.com/cultura/50538/cuantos-evangelicos-hay-en-el-mundo-660-millones-dice-un-investigador>

Redacció (10 d'abril de 2016). El Baisakhi dels sikh omple Salt de color. *Diari de Girona*. <https://www.diaridegirona.cat/girona/2016/04/10/baisakhi-dels-sikh-omple-salt-49137038.html>

Santos, P. (9 de maig de 2018). La policia propone la expulsión de España de líder religioso de Salt. *El Periódico*. <https://www.elperiodico.com/es/politica/20180909/expulsion-salt-mohamed-attaouil-7025709>

Sàpiens (23 de novembre de 2018). *El naixement de Guru Nanak, el pare fundador del Sikhisme*. Recuperat el 15 de febrer de 2022 de: https://www.sapiens.cat/afers-religiosos/el-naixement-de-guru-nanak-el-pare-fundador-del-sikhisme_200749_102.html

Semán, P., & Viotti, N. (8 de desembre de 2018). Todo lo que quieres saber sobre los evangélicos. *El Diario*. https://www.eldiario.es/internacional/usted-quiere-saber-evangelicos-contaron_1_1803459.html

Tot Salt (s.d.). *Història de Salt — TotSalt*. Recuperat el 10 de desembre de 2021 de <https://totsalt.cat/historia-de-salt/>

Vilà, D. (2 d'agost de 2009). La fe no té fronteres. *El Punt Avui*. <http://www.elpuntavui.cat/article/67377-la-fe-no-te-fronteres.html>